

Pavel Prodornik:

„Prosveta“, Haloze in mi

(Naše sodobne narodno-obrambne naloge.)

(Dalje)

Kako je s haloškimi otroki?

Nas kot vzgojitelje in učitelje otrok zanima poleg ostalega posebno še to vprašanje. Skupina mladih ptujskih intelektualcev je zbrala v obliki ankete bogato gradivo o tem. Iz obilice materiala samo najvažnejše:

»Prva krivica, ki se v veliki meri dogaja otroku, je ta, da je v pijanosti spočet... Nosača mati ni deležna pozornosti... narašča tudi število mrtvorojenih... Neporočne žene trpe še bolj... procentualno precej nezakon-ske dece... skoro vsak nezakončni primer tragedija... Radi obupnih razmer pride večkrat do detomorov.«

»Skrb za zemljišče je prva, prav zadnja šele za otroka... V teh zatohlih sobah, kjer se redko zračijo, stanuje deca. V hišah imajo tudi živali... Postelje... Nesnažne so in polne mršave... Stalno ga (otroka) muči nesnaga in ko doraste, se je privadi... Vsa nadaljnja rast otroka je eno samo trpljenje... Čuva živino, dviga težke predmete... Pet-do šestletni otroci že nosijo v košu na hrbtu gnoj na njivo, sadje ali krompir domov.«

»Skrajna beda in glad povzročata, da otroci kradejo... Vedno več je otrok, ki beračijo... Otroci imajo priliko, opazovati pijane starše pri izpolnjevanju zakonskih dolžnosti. To je druga krivica, ki se zgodi otroku zaradi alkohola. Seksualnih ekscesov je tukaj precej... ne smemo se čuditi, da že šolski otroci med seboj spolno občujejo.«

»Šolski obisk je slab, največ izostankov beležijo spomladanski in jesenski meseci zaradi poljskega dela... Pozimi je obisk slab zaradi pomanjkanja obleke in obutve... O dobrih čevljih ni govora... Nešteti pa hodijo že februarja bosji v šolo... Ni čuda, da se jetika tako razširja.«

»Napredku otroka porazno škoduje alkohol... šolski zdravniki stalno ugotavljajo slabe telesne konstitucije (na 100 otrok pridejo trije do štiri pravilno razviti), slabokrvnost, nerazvit govor, boječnost itd. Otroci imajo upadla prsa in napihnjene trebuh. Minimalen je odstotek otrok z zdravimi zobmi in glom. Veliko je stalno bolehnih. Ti že po naravi nimajo potrebne samozavesti, ki bi jih silila v tekmo z drugimi. Pri takih se hitro razvije čut manjvrednosti, ki ga je težko odpraviti... O sistematični vzgoji ni govora...«

»Vse tisto lepo romantično, kar se je in se še opisuje in opeva, je že davno slo... Ne sodite ljudi, ampak poučite jih in dajte jim, da bodo lahko živeli človeka dostojno življenje!« (Fakin Boris: »Haloški otroci.«)

»Drang nach Osten«, naše meščanstvo in učitelji

Tako smo se na kratko dotaknili raznih aktualnih problemov in opozorili na njih važnost. Obenem smo hoteli opozoriti, da je problem naše severne meje, problem nemške manjšine, raztresene po vsej slovenski zemlji in okrepljene s fanatično narodno-socialistično ideologijo ter končno socialno-gospodarski problem proletariziranih in propadajočih kmečkih množic, problem nas vseh, saj predstavlja milijon Slovencev edino resno oviro nemških imperialističnih stremeljenj po Balkanu in Jadranskem morju, a nemške manjšine tvorijo s svojim dobro premišljenim gospodarsko osvajašnim načrtom prve kamne in opore za to pot.

Znani obmejni delavec in zgodovinar, prof. Fr. Baš, je v predavanju o zemljepisnem in zgodovinskem značaju naše severovzhodne meje, dne 12. decembra 1937, pod okriljem ljubljanske podružnice, poudaril, da nas je pravočasni prevrat rešil še večje izgube. Če bi do prevrata prišlo n. pr. šele čez 50 let, bi ne izgubili samo Koroške, ampak tudi vse Podravje. Enako pravilna je trditve Martina Menceja v prvi številki letošnje »Prosvete«, kjer pravi: »Koroška ni bila odtrgana čez noč od našega narodnega telesa. Plebiscit 1. 1920. je bil le posledica stoletnega načrtnega imperializma. Stoletje je pripravljala nemški imperializem vse potrebno za končni uspeh. Momentani neuspeh ga ni vrgel v apatičnost. Končni uspeh je bil vendar dosežen.«

Nemška imperialistična težnja ni le v obmejnem pasu, ampak tudi v notranjosti, posebno v mestih in krajih, ki ne beležijo nobenega gospodarskega napredka ter radi tega ne morejo pritegniti novega slovenskega prebivalstva, temveč vzdržujejo samo pred vojno naseljene, torej tudi Nemce. Med takšne kraje padajo predvsem Ptuj, Ormož, Rogatec, Konjice, Kočevje itd.

Poglejmo še, kako se je obnašal in kako se še obnaša v boju s prodirajočim nemštvom slovenski meščanski razred.

»Za nove negativne izkušnje smo porabili dve dragoceni desetletji, ko bi moralo vse, kar je slovenskega, sporazumno utrjevati svoje narodne postojanke na tem toliko ogroženem koščku Evrope. Zanemarjena Koroška, zanemarjena Primorska, zanemarjene vse ostale slovenske zemlje. Zgodovinar te dobe bo moral ob podrobnem iskanju nanižati težke očitke politikom, gospodarstvenikom, kulturnim krogom, vsej inteligenci, da je mislila na svoje osebno dobro, se borila za malenkosti in spregledovala veliko. Prvi meščanski razred na Slovenskem, ki mu je pripadala naloga, da res nekaj velikega napravi za svoj tisoč let tlačeni narod, je popolnoma odpovedal. Ne da se opravičiti vsega s svetovno gospodarsko krizo in težkimi notranje-političnimi vprašanji, pač pa mnogo z nezrelostjo in naravnost neverjetno komodnostjo.« (F. Petré: »Štajerska in Prekmurje 1936.«)

Dokazov za to skoraj ni treba! Slovensko meščanstvo je predstavljalo »repek« že itak malovrednega avstrijskega meščanstva. In

tak, sicer nacionalno preorientiran »repek« predstavlja tudi danes.

Odkrito si bomo morali priznati, da predstavlja slovenska meščanska družba za našo narodno celoto zelo odtujeno, tanko in malo tvorno družbo. Začetek in konec nje-nega nacionalnega dela so prepozostle le zve-niče fraze »hejslovanskega« rodoljubljarstva.

Enako si moramo priznati, da je slovenski meščan, pa bodi s klerikalno ali liberalno legitimacijo v žepu, po svojem načinu mišljenja, po svojem oboževanju močne diktatorske roke in po svojem podeželskem oduhu še vedno bližji in sorodnejši tujerodnemu meščanu, kot slovenskemu kmečko-delavskemu ljudstvu, ki je spoznalno rešitev svojih socialnih, ekonomskih, kulturnih in narodnih vprašanj v borbi za demokracijo.

»Gospoda in narod, t. j. kmetstvo ljudstvo, sta že od nekdaj razdvojena. Mrznja, nezaupanje, preziranje med gospodo in vaščani vlada že stotine let.« (Ante Radič.)

Resnični predstavnik učiteljstva, tov. I. Dimnik, je kot predsednik JUU na glavni skupščini v Skopju svečano izjavil: »Ker sestavljajo večino našega naroda kmetje in delavci, je prva učiteljeva dolžnost, da se seznanj z njihovimi potrebami in interesi ter postavi ves pouk v narodni šoli v njihovo službo. Predpogoj vsemu pa je ideološka orientacija v tem pravcu, kakor tudi poznavanje psihe kmečko-delavskega otroka. Zavedati se moramo, da tudi kmečki in delavski

del naroda ni brez kulture... Učiteljeva dolžnost je, da čuva zdrave individualnosti naroda in gradi na temelje, ki žive v narodu od vekov.«

V imenu skoraj vsega jugoslovanskega učiteljstva je nad 400 delegatov z navdušenjem in odobravanjem sprejel predsednikovo izjavo, da noče biti še nadalje le izrabljano orodje v meščansko-strankarski gonji. Ne plitka meščanska družba, ampak najširše kmečko-delavske plasti našega naroda in tu je tudi mesto slovenskega učitelja, posebno pa v krajih, ki so še danes gospodarsko in radi tega tudi nacionalno ogroženi.

To spoznanje, to priznanje in ta preorientacija učiteljstva pomenja važen zgodovinski dogodek v izoblikovanju sodobne učiteljske družbe in v življenju našega naroda.

Samo oni slovenski učitelj, ki je zrastle iz naroda, ki se je razvijal z narodom, ki je včlenjen z narodom v verigo istih neprilik in le slovenska učiteljica, ki čuti in resnično doživlja, da je »življenje naroda njeno življenje, trpljenje naroda njeno trpljenje, moč naroda — njena moč« (I. Cankar), lahko resnično dela in se bori za dobro naroda.

Rangna lista

Popravka.

Krištl Josip je napredoval v VIII. skupino dne 10. junija 1933. in ne 31. maja 1933.

Velišek Ivan je napredoval v VII. skupino dne 9. aprila 1933. in ne 2. januarja 1933.

Splošne vesti

OBVESTILO.

Izšel je glasben priročnik za materski dan.

Vsebina:

- Manica Komanova Materin god (igrokaz s petjem).
- Anica Černejeva Mamica je žalostna (igrokaz s petjem).
- Enoglasni mladinski zbori:
 - Ivan Grbec Mamici.
 - Ivan Grbec Mala trmoglavka.
 - Matija Tome Otrok poje.
 - Matija Tome Mati.
 - Ivan Matetić Mamici (s spremljavo).
 - Stanko Premrl Sirota poje (s spremljavo).
- Dvoglasni zbori:
 - Ivan Grbec Uspavanka.
 - Maks Pirnik Mamica, povej.
 - Matija Tome Sirota poje.
 - Ivan Matetić Mamica moja.
 - Stanko Premrl Uspavanka (s spremljavo).
- Troglasni zbori:
 - Ivan Grbec Za materski dan.
 - Ivan Grbec Sirota poje.
 - Ivan Matetić Uspavanka.
 - Matija Tome Otroci rajajo.
 - Stanko Premrl Za materski dan (s spremljavo).

Edicija obsega 36 strani. Cena 20 din. — Naročila sprejema »Učiteljski pevski zbor — Emil Adamič«, Ljubljana, Frančiškanska ul. 6.

Opozarjamo, da glasbenega priročnika ne bomo razpisljali na ogled, temveč samo onim, ki ga bodo naročili!

Za pomlad!

divne modne novosti za Vas

in Vašo družinico smo pripravili in pričakujemo Vaš poset

MANUFATURA NOVAK

LJUBLJANA — KONGRESNI TRG 15

Pri nunski cerkvi

IZ SLOVENSKE ŠOLSKE MATICE.

1. Doslej je prijavljenih 2069 članov; nekateri poverjeniki so se odzvali s prav razveseljivim številom, je pa nekaj srezov, ki jim nizko število matičnega članstva ne dela časti. Nekateri poverjeniki se doslej sploh še niso oglasili, četudi smo rok za priglasovanje že enkrat podaljšali in ga danes zopet podaljšujemo do konca tega meseca. Zato prosimo vse tiste mnogoštevilne, ki še niso stopili v naš krog, da to sigurno storijo do 31. t. m., sicer jim bodo naše knjige, v kolikor ne bodo morda razprodane, na razpolago samo proti določeni knjigarniški ceni, ki pa bo najmanj dvakrat večja od članarine. Položnice za vplačilo članarine dobite pri vsakem poštnem uradu, številka našega računa pri poštočerkovnem uradu je 11.306.

2. Drugo prošnjo naslavljamo na naše poverjenike (-ice): Z ozirom na to, da je naročitev knjig Šolske matice obvezna za vse osnovne in meščanske šole v dravski banovini, jih nujno prosimo, da nam po dopisnici sporoče, koliko osnovnih oziroma meščanskih šol v njihovem poverjeniškem srezu se za leto 1937. še ni priglasilo k Šolski matici. Odložili smo se namreč, da jim bomo tudi za te šole odposlali knjige, ki jih bodo proti naknadnemu plačilu 30 din porazdelili med prizadeta upraviteljstva. Poslužujemo se tega sivojvrstnega načina agitacije za Šolsko matico, ker je v skladu s tozadevno uredbo prosvetne oblasti in ker smo prepričani, da bo tem potom mogoče precej visoko dvigniti število našega članstva, kar Matica neobhodno potrebuje, če hoče, da pri izdaji knjig za leto 1937. ne zabrede v dolgove. Saj je več kot jasno: če je naloga Šolske matice, da zalaga naše šole z nujno potrebnimi pedagoškimi

tolmačenje razpisa P. br. 21.620 je pogrešno, ker za delo pri društvu Rdečega križa ne velja predpis § 81. zakona o ljudskih šolah, poslednji odstavek. — Pri tej priliki priporočamo ponovno učiteljstvu, da se udeležuje pri prepotrebem društvu Rdečega križa. — Banovinski odbor društva RK.

— Posmrtnine izplačata »Učiteljska samopomoč« in »Društvo upokojenega učiteljskega«, ko dobe predloženo — Sprejemnico in Mrtvaški list. — Večkrat se zgodi, da dediči ne morejo najti Sprejemnice in se izplačilo zavleče. Hranite dobro svoje listine.

— Nove napise na lepenci za oddelke in razrede osnovnih in višjih ljudskih šol je založila Učiteljska tiskarna. — Napisi ustrezajo zahtevam okroglega razpisa kraljevske banske uprave. Pri naročilih navedite koliko ima šola oddelkov osnovne in koliko oddelkov višje ljudske šole. Da se bodo čimprej udomačili po zakonu določeni izrazi, nabavite za vse učilnice pravilne napise.

Osebne zadeve

— Napredovali so v VII. skupino z uka-zom Nj. Vel. kralja z dne 9. XII. 1937. učitelji (-ice): Prodan Drago iz Mozirja, Gajšek Stanko iz Kostanjevice, Šterger Ana iz Pobrežja, Glinšek Ljudmila iz Rogaske Slatine, Godnik Mihaela iz Šmarja, Jelušič Marija iz Trbovelj, Silač Viktorija iz Sv. Roka, Kolnik Elizabeta iz Limbuša, Nedeljko Hilda iz Slivnice, Kos Maks iz Buč, Zihel Janko iz Škofje Loke, Kokalj Jagoda iz Šmarja, Gostiščar Srečko iz Dvorske vasi, Beloglavec Vilibald iz Gor. Lendave, Hauptman Angela iz Svečine, Zajec Adolf iz Gor. Radgone, Karničnik Jožefa iz Sv. Križa.

Učiteljski pravnik

— § A. Z. iz M. — Odgovor! Periodični povišek VII. skupine Vam pripada z dnem 18. julija 1938. ne glede na to, kdaj Vam je bil priznan 1. periodični povišek VIII. skupine. Za VI. skupino vložite prošnjo dne 17. julija t. l., ker spolnite ta dan pogoj § 49. u. z.

Naša gospodarska organizacija

VABILO

na VI. redni občni zbor »Samopomoči učiteljskih otrok«, r. z. o. z. v Ljubljani, ki se bo vršil v nedeljo, 27. marca 1938., ob pol 9. uri v tajništvo JUU v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

Dnevni red:

- Poročilo načelstva o poslovanju v letu 1937.
- Odobritev rač. zaključka za leto 1937.
- Volitve.
- Samostojni predlogi.

O p o m b a : Ako ta občni zbor ne bi bil sklepčen, bo čez pol ure drug občni zbor, ki bo sklepčen ne glede na število zastopanih članov. Računski zaključek je razpoložen zadržnikom na vpogled pri načelniku Pavlu Lavriču, Tyrševa cesta 17/I.

V Ljubljani dne 9. marca 1938.

Pavel Lavrič,

načelnik.

Oman Oton,

član načelstva.

—g Zadrudnikom Učit. samopomoči. Zadrudna uprava Vas v ljudo prosi, da poravnate članske prispevke do 20. t. m. Po tem dnevu bomo pošiljali nove položnice z vabilom za občni zbor, ki bo 10. aprila 1938. v Mariboru.

P. n. naročnike in čitatelje obveščamo, da dobavljata znana veletrgovina z manufakturnim blagom NOVAK v Ljubljani blago za vse vrste oblačil proti odplačilu v mes. obrokih. Cene strogo solidne. Zunanjim odjemalcem pošlje na željo tudi vzorce. Prosi le navesti pribl. vrsto blaga.

VABILO

Učiteljski Zdraviliški dom v Rogaski Slatini, registrirana zadruga z omejenim jainstvom, ima svoj XVIII. redni občni zbor v petek, dne 25. marca 1938. ob 10. uri v gostilniški sobi g. A. Kincla v Sv. Juriju ob juž. železnici.

Dnevni red:

- Čitanje zapisnika XVII. rednega občnega zbora.
- Poročilo načelstva.
- Čitanje revizijskega poročila o redni zakoniti reviziji zadruge.
- Čitanje in odobrenje računskega zaključka za leto 1937.
- Služajnosti.

Ako bi občni zbor ob določeni uri ne bil sklepčen, se vrši pol ure pozneje na istem prostoru in s istim dnevnim redom drugi občni zbor, ki je sklepčen ob vsakem številu zastopanih zadrudnikov.

Dol pri Hrastniku, dne 6. marca 1938.

Za načelstvo:

Jurko Vitko,

tajnik.

Anton Gnuš,

načelnik.

P. n. gg. člani načelstva in nadzorstva se obveščajo, da se vrši istega dne ob 8. uri na istem kraju skupna seja obeh odborov. Pridite vsi!